

Др Милан Пилиповић,*
Доцент Правног факултета,
Универзитет у Бањој Луци, Република Српска

ПРЕГЛЕДНИ НАУЧНИ РАД
10.5937/zrpfno-23344

UDK: 342.2(497.6 Republika Srpska)
Раd примљен: 27.09.2019.
Раd прихваћен: 24.04.2020.

НАСТАНАК И ДРЖАВНОСТ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ - ОД ДРЖАВЕ ДО ЕНТИТЕТА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ, ОД СВОЈЕ ПРОШЛОСТИ И САДАШЊОСТИ КА БУДУЋНОСТИ**

Апстракт: Догађаје из периода деведесетих година прошлог вијека на простору СФРЈ и СР Босне и Херцеговине, можемо посматрати и анализирати не само са историјског, правно-историјског, већ и са уставноправног аспекта, јер су довели до настанка Републике Српске. Српски народ у БиХ је тежио очувању СФРЈ, у њеном федеративном облику државног уређења. Легални и легитимни представници српског народа залагали су се за евентуалну промјену државноправног статуса СР БиХ, на уставом предвиђен начин. Нарушавањем уставноправног поретка савезне државе, актима и радњама, прије свега Словеније и Хрватске, те њиховом сецесијом, дошло је до дисолуције СФРЈ, што је неминовно довело до нарушавања, односно дисолуције уставног уређења СР БиХ. Томе је допринијело и непостојање договора међу конститутивним народима СР БиХ о промјени њене државно-правне природе БиХ, што је довело до грађанског рата. Дисолуција је обухватила прво органе СР БиХ, потом њену територијалну организацију и довела је до стварања, прво Републике Српске и Хрватске републике Херцег - Босне, а затим и Федерације БиХ. Будући да је Република Српска, изложена снажним притисцима током грађанског рата и мировних преговора у Дејтону, прихватила да буде саставни дио БиХ, дио државних функција су пренесене у надлежности БиХ. Дејтонским мировним споразумом потврђена је независност БиХ и уставноправно уређење државе, према којем је БиХ састављена од два равноправна и јединствена ентитета, Републике Српске и Федерације БиХ, као њених конститутивних и

* milan.pilipovic@pf.unibl.org

** Раd је био изложен у виду усменог саопштења на Међународној научној конференцији „Право и мултидисциплинарност“ одржаној на Правном факултету Универзитета у Нишу 12. и 13. априла 2019.

државотворних јединица. Република Српска данас, њен положај и лојалност заједничкој држави, заснива се на поштовању дејтонских рјешења и очувању њеног идентитета и субјективитета. Европске интеграције не могу и не смију бити повод да се врше уставне промјене које би нарушиле статус Републике Српске.

Кључне ријечи: Република Српска, Босна и Херцеговина, устав, ентитет, Дејтонски споразум

1. Увод

Распадом СФРЈ дошло је до стварања нових држава на територији ове федералне државе. Процес распада је започео сецесијом Словеније и Хрватске, а затим се проширио и на остале државе-чланице односно федералне јединице. Крајњи резултат тог процеса је да су Словенија, Хрватска, Босна и Херцеговина (у наставку текста: БиХ) и Македонија постале самосталне, независне и међународно признате државе, док су Србија и Црна Гора створиле нову заједничку државу-Савезну републику Југославију (СРЈ), односно државну заједницу Србија и Црна Гора, која је трајала до 2006. године, када су Србија и Црна Гора постале самосталне и независне државе. Тај процес није прошао без оружаног сукоба на тлу Хрватске и БиХ, а у мањем обиму и на тлу Словеније. Не улазећи у узроке и посљедице распада СФРЈ, овом приликом ћемо најприје приказати државноправни статус Босне и Херцеговине из деведесетих година прошлог вијека (види: Лукић, 2011: 85-118), а што је од утицаја на стварање Републике Српске, као и на данашњи уставотворни поредак Босне и Херцеговине. Будући да је Република Српска настала 1992. године, а њено дефинитивно постојање утврђено Дејтонским мировним споразумом 1995, у наставку рада ће бити приказан њен државноправни статус, прије и након његовог потписивања.

2. Правно-политичке околности и разлози настанка Републике Српске

У БиХ, као федералној јединици у СФРЈ, становништво су чинила, (а и данас чине) три народа, Муслимани (данас Бошњаци), Срби и Хрвати, што је у протеклом периоду, као и у вријеме распада СФРЈ, од фундаменталног значаја за државотворни статус Босне и Херцеговине.¹ Та чињеница је

¹ Босна и Херцеговина, као федерална јединица СФРЈ била је „држава Срба, Хрвата и Муслимана“, како је било утврђено чланом 4 Устава Социјалистичке Републике Босне и Херцеговине из 1974 године. У уставу БиХ из 1974 године, на више мјеста се изричито

од суштинског значаја и данас када је Босна и Херцеговина самостална и независна држава. У поменутом процесу распада СФРЈ, та три конститутивна народа² (Мијановић, 1983: 25-27), односно њихови представници, требали су постићи сагласност и консензус о уставноправном устројству, када је после сецесије Словеније и Хрватске постало јасно да се СФРЈ није могла одржати.

Међутим, представници три народа, изабрани на вишестраначким изборима 1990. године, нису пронашли рјешење које би задовољило и заштитило интересе сва три народа, што је довело до трагичног грађанског рата у Босни и Херцеговини.

Представници муслиманског народа су жељели суверену, независну и унитарну Босну и Херцеговину,³ што је било неприхватљиво за српски народ који је желио останак у Југославији без обзира колика она била, али и за хрватски народ који је тежио за стварањем властите државности и припајање Хрватској. Чињеница да муслимански и хрватски народ нису жељели у било којој варијанти остати у Југославији, у великом дијелу је била разлог коалиције њихових представника у органима власти Социјалистичке републике Босне и Херцеговине (СР БиХ). Тако су представници муслиманског и хрватског народа, у свим органима власти, 1991. и 1992. године, доносили правне и политичке акте мимо воље представника српског народа у Босни.

Врхунац такве праксе приликом одлучивања у институцијама власти БиХ, десио се 14. и 15.10.1991. године, када је Скупштина СР БиХ, без присуства посланика српског народа, као конститутивног и државотворног народа у БиХ, усвојила документе која су се односила на будући државноправни статус Босне и Херцеговине: Меморандум о суверености БиХ и Платформу о положају БиХ у будућем устројству југословенске заједнице⁴ у „којима се јасно истиче да Босна и Херцеговина не жели остати у југословенској

спомињу Срби, Муслимани и Хрвати као народи Босне и Херцеговине, а чланом 3 Устава је била утврђена равноправност народа, као и народности. О помињању народа Босне и Херцеговине у тексту устава, видјети више: Гашо Мијановић, *Специфичности уставног уређења СР Босне и Херцеговине*, Сарајево, 1983, стр. 25-27.

2 У уставу БиХ из 1974 године, на више мјеста се изричито спомињу Срби, Муслимани и Хрвати као народи Босне и Херцеговине, а чланом 3 Устава је била утврђена равноправност народа, као и народности.

3 Странка демократске акције, путем својих посланика у Скупштини СР БиХ, већ крајем јануара 1991 године је предлагала да се донесе декларација о суверености БиХ.

4 Акти су објављени у Службеном листу СР БиХ бр.32/91. С обзиром да на скупштинском засједању није нађен компромис између ставова посланика српског народа и посланика друга два народа, предсједник Скупштине је прогласио прекид сједнице, међутим,

држави (пошто у њој није ни Хрватска), већ да се жели издвојити као самостална и независна држава.“ (Кузмановић, 2002: 297). Треба истаћи чињеницу да је приликом доношења ових аката прекршен тадашњи Устав СР БиХ у погледу процедура за њихово доношење. Будући да се Меморандум односио на међунационалне односе, требао је претходно бити усвојен од стране Савјета за питања остваривања равноправности народа и народности у којем се одлуке доносе консензусом, а затим да и у Скупштини СР БиХ буде усвојен двотрећинском већином. Образовање Савјета за питања остваривања равноправности народа и народности, као скупштинског тијела, било је предвиђено Амандманом LXX на Устав БиХ из 1974. године. Међутим, његово образовање спречавали су посланици муслиманске и хрватске националности, а како није био основан, муслимански посланици су оспоравали Србима да остваре ово уставно право. Амерички универзитетски професор и правник, Роберт Хејден, истиче да је „понашање посланика из СДА и ХДЗ-а у вези са усвајањем меморандума било у супротности и са словом и са духом Устава Социјалистичке Републике Босне и Херцеговине који је тада био на снази. Тај Устав је предвидео механизам како би се обезбедила заштита равноправности конститутивних народа Босне и Херцеговине, а српски посланици су покушали да се користе тим механизмом. Сваки на тај начин оспорен чин, предузет без прибегавања овом уставном механизму, мора бити ништав. Ово је нарочито тачно када предузимање тог чина није било изгласано двотрећинском већином како је то предвиђао Амандман 70 (чл.10) уз тада важећи устав.“ (Хејден, 2003:115).

Како у Скупштини СР БиХ више нису могли штитити и остваривати интересе српског народа и обзиром на чињеницу да су акти који се односе на државноправни статус БиХ донесени мимо њихове воље, (чак и без њиховог присуства) као легалних и легитимних представника српског народа, посланици српског народа су иступили из Скупштине и 24. 10.1991. године, основали Скупштину српског народа у Босни и Херцеговини. Од тада је отпочео процес конституисања државе Републике Српске, с циљем очувања националног и духовног идентитета, језика, писма, обичаја српског народа у Босни и Херцеговини

Будући да су Муслимани хтјели цијелу и унитарну Босну и Херцеговину, као Републику Босну и Херцеговину, то није одговарало ни Хрватима. Наиме, важно је истаћи да су се крајем 1991 године и Хрвати у Херцеговини отворено успротивили унитаризацији и потпуном утапању у јединствену Босну и Херцеговину са претежним утицајем Муслимана (Бошњака), те

муслимански и хрватски посланици, након једног сата, су се вратили у скупштинску дворану и усвојили меморандум.

су представници хрватског народа Босне и Херцеговине, конституисали Херцег-Босну, као државни субјект хрватског народа. Тако је „фактичко стање државног уређења у Босни и Херцеговини од 1992. до краја 1995. године било да су егзистирале три државотворне цјелине. Република Босна и Херцеговина (централни дио Босне и сјеверна Херцеговина), Република Српска (сјеверозападни и источни дио Босне и Херцеговине) и Херцег-Босна (западна Херцеговина, дио западне Босне и енклава на сјеверу Посавине). Све три цјелине имале су обиљежја националне државе (српска, хрватска и муслиманска), свака са својом територијом, војском, полицијом, организацијом власти, властитом монетом и другим државним обиљежјима.“ (Кузмановић, 2002: 300)

Међутим, међународна заједница, која је активно учествовала у свим процесима у БиХ од 90-тих година до данас, у априлу 1992. године, признаје Босну и Херцеговину као самосталну и независну државу, што је допринијело избијању оружаних сукоба, јер таква БиХ није била израз воље сва три конститутивна народа. Признање се образложило резултатом одржаног референдума о независности БиХ, на којем није учествовао српски народ, а и само расписивање референдума је, са формалноправног аспекта, спорно. „Референдум о независности из фебруара-марта 1992. године могао би се сматрати последњим кораком у распаду политичког консензуса који је омогућавао босанску државу. Тај „референдум“ крајње сумњиве законитости и, на подстицај Европске уније, инсистирање на његовом одржавању, уништили су покушаје да се постигне политичко рјешење у босанској скупштини.“ (Хејден, 2003:115).

Сматра се да је међународна заједница подстакла распад Југославије „радила пристрасно и у корист сепаратистичких република, а не у складу са међународним правом о очувању суверенитета и интегритета сваке државе, па и Југославије. Тако је Арбитражна комисија Европске заједнице, тзв. Бадентерова комисија, поткрај 1991. године позвала све југословенске републике да се изјасне да ли желе бити признате као независне државе, јер се, по мишљењу ове комисије, Југославија очито распада.“ (Кузмановић, 2002:294). Правни теоретичари су се критички односили према мишљењима која је Бадентерова комисија доносила, разматрајући правна питања која су се односила на распад југословенске федерације. Тако амерички правник Роберт М. Хејден, када је Босна и Херцеговина у питању, сматра да су „Бадентерова тумачења босанског устава била погрешна, а за резултат референдума ни у ком случају није се могло рећи да је показао *вољу народа* Босне и Херцеговине да конституишу републику као независну државу, што је била изворна грешка коју је Бадентерова комисија изнела у свом првом мишљењу, објављеном *пре* признања Босне

и Херцеговине“ (Хејден, 2003:117). Хејден закључује да је тада дошло до распада Босне и Херцеговине јер „применом Бадентерове дефиниције државе као „заједнице која се састоји од територије и становништва потчињеног организованој политичкој власти“, крајем 1991. године, Босна и Херцеговина емпиријски није била држава, њено становништво образовало је три заједнице а не једну, њена бивша организована политичка власт доживела је слом, док је велики део њеног становништва одбијао да се потчини наводној политичкој власти која је радила кршећи устав. Признање Босне и Херцеговине неважно је за овај закључак јер је – како је Бадентерова комисија формулисала то питање- „постојање или нестанак државе чињенично питање“ док су „последнице признања од стране других држава чисто декларативне.“ (Хејден, 2003: 119).⁵ Исто тако, проф. Радомир В. Лукић истиче да последице једностраног доношења Меморандума и Платформе „почиње процес дисолуције односно разградње или престанка њене уставне институционализације, њених органа и територијалне организације. Начин на који је то учињено аналоган је начину на који је престајала да функционише организација савезне државе, а тај је процес у одлучујућој мери утицао и на разградњу институција Босне и Херцеговине“. (Лукић, 2011:104). Дисолуција Југославије „утицала је на дисолутивне процесе у Босни Херцеговини тако да је интервенција међународне заједнице била неопходна у рјешавању државног статуса Босне и међунационалних односа у овој држави“. (Нешковић, 2013:119 и 120)

Управо полазећи од реалних чињеница, под водством португалског дипломате Кутиљера, у првој половини 1992. године, сачињен је мировни план за Босну и Херцеговину, који је садржавао Принципе за уставно уређење Босне и Херцеговине и Мапу о подјели БиХ на три конститутивне јединице. План је предвиђао да Босна и Херцеговина буде држава са три конститутивне јединице (три државе чланице) које би чиниле Савезну Републику Босну и Херцеговину. Како је грађански рат био сасвим извјестан, сматрам да је то и била последња прилика да до истог не дође. Међутим, представници бошњачког народа, прво су потписали, а затим повукли потпис на тај план, након чега је дошло до оружаног сукоба између народа БиХ који је окончан потписивањем Општег оквирног споразума за мир у БиХ, у Дејтону 21.11. 1995. године (Дејтонски мировни споразум), потврђеног и у Паризу, 14.12.1995. године.

Током рата на територији БиХ, дошло је и до оружаног сукоба између бошњачке и хрватског народа који је окончан Вашингтонским споразумом 1994. године. Тим споразумом није само окончан бошњачко-хрватски

⁵ Други дио књиге Роберта М. Хејдена има назив „Распад Босне и Херцеговине“.

рат, већ је њиме конституисана Федерација Босне и Херцеговине као државотворни субјект бошњачког и хрватског народа, што ће имати утицаја на унутрашње државно уређење БиХ. Дакле, 1995. године на територији Босне и Херцеговине су постојале двије државотворне јединице, Република Српска и Федерација БиХ, које су и потврђене Дејтонским мировним споразумом, односно Уставом БиХ, који је саставни дио тог споразума (Анекс IV).

Прије Дејтонског мировног споразума било је покушаја да се рат оконча, али сви мировни планови које су предлагали представници УН и ЕУ, нису били прихваћени од неке од страна у сукобу. Међутим, треба истаћи да су под покровитељством УН и ЕУ донесени акти који су осим конститутивних аката које је доносила Народна скупштина, значајни за државотворни статус Републике Српске. То су два важна документа, *Женевски споразум* и *Њујоршку споразум*, који су увод у коначан Дејтонски мировни споразум.

Дејтонски мировни споразум потписали су Босна и Херцеговина, Савезна Република Југославија, Република Хрватска, као уговорне стране, и свједоци-представници Европске уније, Републике Француске, Републике Њемачке, Руске Федерације, Велике Британије и Сједињених Америчких Држава. Дејтонски мировни споразум, дакле, по својој форми је вишестрани (мултилатерални) међународни уговор (уговор-закон), док по својој садржини представља међународни мировни споразум којим се регулише уставна материја односно који садржи устав. Он је акт међународног карактера са елементима уставности.

Дакле, Република Српска је правно и фактички настала 1992. године као израз воље српског народа са „циљем да осигура право да самостално одлучује о својој судбини, о свом политичком, економском, културном и сваком другом развоју, односно о свим суштинским питањима важним за живот народа,“ (Кунин, 1997: 72), а њено постојање дефинитивно је утврђено Дејтонским мировним споразумом. Стога Републику Српску можемо посматрати прије и после Дејтонског мировног споразума.

У наставку рада биће ријечи о Републици Српској прије Дејтонског споразума тј. о њеном конституисању и настанку усвајањем низа аката правне и политичке природе, а затим и њеном државноправном статусу након Дејтонског споразума.

3. Република Српска до Дејтонског мировног споразума

Процес конституисања државе Републике Српске на подручју бивше Социјалистичке републике Босне и Херцеговине, почео је у октобру 1991.

године. Непосредан повод за коначно раздвајање и фомирање властите државе Републике Српске били су већ поменути догађаји из октобра 1991. године и документи које је тада донијела Скупштина БиХ без учешћа посланика српског народа, који се сада третирају као скупштинска мањина. Наиме, у члану 6 Меморандума стоји да „скупштинска већина (Муслимани и дијелом Хрвати) одлучују о судбини Босне и Херцеговине, а признаје се право скупштинској мањини (Србима) да захтијева свој културни, социјални и економски интерес“. Дакле, Срби су у овим документима изгубили статус конститутивног народа и постали мањина која није могла утицати ни на коју одлуку.

У периоду до краја 1995. године, односно до усвајања Дејтонског мировног споразума, у процесу стварања (образовања) Републике Српске донијети су значајни конститутивни акти: (види: Кузмановић, 1994: 73-134)

Одлука о оснивању Скупштине српског народа у Босни и Херцеговини

Одлуку су 24.октобра 1991. године, донијела 84 народна посланика који су изабрани на непосредним парламентарним изборима у јесен 1990. године. Овом Одлуком утврђено је да ће Скупштина српског народа у Босни и Херцеговини разматрати и одлучивати о свим питањима из надлежности законодавног тијела, а нарочито о оним питањима која се односе на остваривање равноправности српског народа са осталим народима који живе у Босни и Херцеговини и на заштиту интереса српског народа уопште. Скупштина је засједала у Сарајеву, а почетком рата у прољеће 1992, свој рад је наставила на Палама код Сарајева.

Одлука о остајању српског народа Босне и Херцеговине у заједничкој држави Југославији

Ову Одлуку је донијела Скупштина српског народа у Босни и Херцеговини 24.октобра 1991,⁶ а грађани су је потврдили на референдуму (плебисциту) 9. и 10. новембра исте године. Утврђено је да сваки конститутивни народ има право да се определијели гдје, с ким и у каквој државној заједници ће живјети, те да тако српски народ остаје у заједничкој држави Југославији, са Србијом, Црном Гором и другима који се за то изјасне. Потврђено је да без воље сва три конститутивна народа не може постојати јединствена Босна и Херцеговина.

6 Одлука о оснивању Скупштине српског народа у Босни и Херцеговини и Одлука о остајању српског народа Босне и Херцеговине у заједничкој држави Југославији су објављене у Службеном гласнику српског народа у Босни и Херцеговини (Службени гласник Републике Српске) број 1/92.

Декларација о проглашењу Републике српског народа Босне и Херцеговине

Ради заштите колективних права, Уједињене нације су утврдиле један од универзалних принципа који важи за сваки народ, а то је право на самоопредјељење и самоорганизовање. По том основу настале су многе државе или државотворне (федералне) јединице. Полазећи од универзалног, неотуђивог и непреносивог права на самоопредјељење, самоорганизовање и удруживање, на основу ког он одређује свој политички статус, Скупштина српског народа у Босни и Херцеговини, донијела је 9. јануара 1992 године, Декларацију о проглашењу Републике српског народа Босне и Херцеговине.⁷ Проглашењем Републике формално-правно је настала нова држава чији је фактички процес конституисања настављен. Декларацијом је утврђено да ће се територија разграничити мирним путем уз уважавање етничких, историјских, правних, културних, економских, географских, комуникационих и других критеријума, уз уважавање међународног права. Међутим, договор о разграничењу није постигнут са представницима друге двије националне државне творевине, све до 1995. године, тачније, утврђен је Дејтонским мировним споразумом. Декларацијом се утврђује да ће до избора и конституисања нових државних органа власти, функције државних органа обављати Скупштина српског народа у Босни и Херцеговини и Министарски савјет. Организација власти, *de facto*, већ је постојала, од општина, преко аутономних области до Републике и републичких органа. У преамбули се помиње и геноцид над Србима у НДХ за вријеме Другог свјетског рата, па „нема никакве сумње да су сјећање на геноцид у НДХ за вријеме Другог свјетског рата и страх да се он не понови, у околностима разбијања југословенске државе 1991–1992. године, битно утицали на стварање Републике Српске“. (Латиновић, 2018: 179).

Ни доношење ове Декларације није помогло да се питање рјешавања државноправног статуса БиХ заснива на консензусу и принципу равноправности конститутивних народа. Напротив, муслимански и хрватски представници су убрзавали процес једностране сецесије СР БиХ од СФРЈ, што је било очито из одлуке муслиманских и хрватских посланика у СР БиХ о расписивању референдума о државној независности БиХ. Реагујући на ту одлуку, Скупштина српског народа Босне и Херцеговине доноси и проглашава Устав Српске Републике Босне и Херцеговине.

⁷ Декларација је објављена у Службеном гласнику српског народа у Босни и Херцеговини (Службени гласник Републике Српске) број 2/92.

*Устав Српске Републике Босне и Херцеговине*⁸ (касније Републике Српске)

Сваки народ, па тако и српски, има природно и неотуђиво право на самоопредјељење, самоорганизовање и удруживање. Сваки слободан народ самостално одлучује о свом државном статусу и настоји да обезбједи свој развој. Стварајући на тој основи самосталну и демократску државу, засновану на владавини права, Скупштина српског народа у Босни и Херцеговини, 28. фебруара 1992. године доноси Устав Српске Републике Босне и Херцеговине (Устав Републике Српске). Тако је формалноправно настао државноправни субјект српског народа, јер су са проглашењем Републике већ постојала три елемента неопходна за њено постојање: територија, иако још неомеђена, становништво и организација државне власти. Уставом је успостављена Република Српска као држава српског народа и грађана који у њој живе, у којој су сви грађани равноправни и слободни. Устав, као највиши (конститутивни) правни акт државе, утврдио је све битне елементе државе: облик државног уређења, облик владавине, систем организације власти (подјела власти), права и дужности грађани, локалну самоуправу итд.

Уставни закон за спровођење Устава Српске Републике Босне и Херцеговине

Истог дана када је усвојен Устав, усвојен је и Уставни закон за спровођење Устава Републике Српске. Доношење уставног закона је уобичајено приликом доношења устава, јер се њиме чини први корак примјене устава односно прописује начин провођења устава и његовог стављања у функцију. Уставни закон за спровођење Устава Републике Српске утврдио је више битних одредби: вријеме ступања на снагу устава и рад републичких органа; састав Народне скупштине коју сачињавају посланици изабрани на вишестранчким изборима 1990. године, те одржавање допунских извора ради поуне Народне скупштине; начин избора предсједника Републике до редовних избора и чланова Владе, те предсједника и судија редовних судова; усклађивање статута општина; доношење одговарајућих закона од стране Народне скупштине који ће омогућити рад државних органа Републике; доношење изборних закона по којима ће се одржати избори

⁸ Истовремено са усвајањем, донесен је и Уставни закон за спроводјење Устава. Објављени су у Сл.гласнику Републике Српске бр.3/92. Од тада па до данас, више пута су вршене измјене Устава Републике Српске, нарочито након Дејтонског мировног споразума односно Устава БиХ. Иzmјене су вршене због прилагођавања (усаглашавања) Устава РС са Уставом Босне и Херцеговине и Дејтонским споразумом, али и на основу мишљења Венецијанске комисије, одлука Уставног суда БиХ о конститутивности народа, као и одлука Високог представника. У овом раду је коришћен текст *Устав Републике Српске, (са измјенама и допунама,)* којег су приредили и уредили Миодраг Н. Симовић и Миле С. Дмичић, 2007. године.

чим се за то стекну услови; примјењивање закона СФРЈ и СР БиХ који нису у супротности са Уставом Републике Српске до доношења закона од стране Народне скупштине.

Декларација о државном и политичком уређењу државе⁹

Декларација је усвојена 12. августа 1992. године и има карактер уставног акта, или прецизније елементе уставних амандмана или уставног закона, јер су њоме извршене измјене и допуне Устава. Декларација утврђује ново име државе-умјесто Република српског народа Босне и Херцеговине, сада се зове Републике Српска, као и државне симболе (химну, заставу, грб). Држава је проглашена сувереном и јединственом, са републиканским обликом владавине. Територија је била подијељена на општине, а Уставом су биле предвиђене и области (касније регије) са широким овлашћењима. Економски односи су засновани на различитим облицима својине и тржишној привреди. По питању односа са остала два конститутивна народа (Хрватима и Муслиманима) и њиховим државним творевинама, предвиђен је принцип договора, размијевања, а нарочито у погледу граница, комуникација итд., као и евентуално ступање у конфедерални савез на основама равноправности.

Женевски и Њујоршки споразум о уставним принципима

За Републику Српску, осим конститутивних аката које је доносила Народна скупштина, битни су и акти који су донесени под патронатом Уједињених нација и Европске уније (на приједлог Контакт групе седам свјетских сила). Битна су два документа: Женевски споразум и Њујоршки споразум, јер исти представљају увод у коначан Дејтонски споразум.

Женевски споразум је постигнут 8. септембра 1995. године у Женеви, а односи се на државноправна и уставна рјешења у Босни и Херцеговини. Женевским споразумом је утврђено: да је Босна и Херцеговина подијељена на два дијела, односно два ентитета државотворног карактера - Републику Српску и Федерацију Босну и Херцеговину;¹⁰ да се територија БиХ дијели

9 Службени гласник Републике Српске“ бр. 14/92. У текст Устава су унесене одредбе из Декларације, након чега је пречишћен текст Устава објављен у „Службеном гласнику Републике Српске“ број 21/92.

10 Политички представници Бошњака и Хрвата потписали су 18.03.1994. у Вашингтону тзв. Вашингтонски споразум из 1994. године чији је саставни дио и Устав Федерације БиХ. Тако је конституисана Федерација Босне и Херцеговине као државотворни субјект бошњачког и хрватског народа, што ће имати утицаја на унутрашње државно уређење БиХ.

између два ентитета у односу на 51% Федерацији БиХ и 49 % Републици Српској; да ће обје државе (ентитети) Република Српска и Федерација БиХ моћи успоставити специјалне паралелне односе са сусједним државама; да ће Босна и Херцеговина задржати своје постојање као међународни субјект и као таква је призната; да оба ентитета морају преузети реципрочне обавезе које се односе на: спровођење избора, усвајање међународних аката о правима грађана, да спорове рјешавају арбитражом, да се ангажују на томе да расељена лица дођу у посјед својих домова или да добију надокнаду.

Њујоршки споразум постигнут 26. септембра 1995. године, представља наставак Женевског споразума. Њиме се даље утврђују елементи за уставноправно уређење Републике Српске, Федерације БиХ и Босне и Херцеговине. Споразум утврђује: да ће оба ентитета, Републике Српска и Федерација БиХ поштовати међународне обавезе Босне и Херцеговине, осим оних обавеза које је преузео један ентитет без сагласности другог; да ће обје владе ентитета пружити подршку слободи кретања и праву расељених лица да врате своју имовину или да добију правичну надокнаду; да ће ОЕБС (ОСЦЕ) поставити своје представнике у веће градове Републике Српске и Федерације БиХ; да се одрже слободни избори у року од 30 дана након што ОЕБС утврди да су створени услови; да ће се парламент БиХ састојати од двије трећине представника из Федерације БиХ и једне трећине из Републике Српске; да ће у Предсједништво БиХ бити бирана једна трећина из Републике Српске и двије трећине из Федерације БиХ; да ће владу чинити одговарајући министри; да ће постојати уставни суд БиХ; да се убрзано наставе преговори који ће довести до коначног рјешења уставне и државне организације ентитета и БиХ.

Општи оквирни споразум за мир у Босни и Херцеговини (Дејтонски мировни споразум)

Општи оквирни споразум за мир у Босни и Херцеговини (у стручној и широј јавности назван и Дејтонски мировни споразум) постигнут је и парафиран 21. новембра 1995. године у Дејтону (САД), а потврђен и потписан 14. децембра у Паризу. Уз Општи оквирни споразум утврђено је још 11 анекса, који представљају битне конститутивне акте. Међу њима, најважнији је Анекс 4 који садржи Устав Босне и Херцеговине. Овим документима утврђен је државноправни положај Републике Српске у оквиру Босне и Херцеговине. Дејтонски мировни споразум прихватиле су све три стране

у Босни и Херцеговини, а овјерен је од стране пет великих сила и двије сусједне државе, Србије и Хрватске.¹¹

Република Српска није непосредно учествовала у разговорима у Дејтону, односно није директни потписник споразума, већ је то у њено име учинила СР Југославија на основу овлаштења добијеног од Скупштине Републике Српске 29.08.1995. године. Република Српска је овлаштење за потписивање мировног споразума пренијела на делегацију СР Југославије, споразумом од 29.08.1995. године, што значи да је СР Југославија у Дејтону била уговорни заступник Републике Српске. СР Југославији је признат међународно правни субјективитет, јер иако није била међународно призната држава, имала је све конститутивне елементе који су је чинили државом: територију, становништво и суверену власт,¹² а сам акт признања је „више ствар слободне (и првенствено политичке) оцјене сваке државе појединачно (Хрватску је признало 50 држава појединачним актима прије него што је примљена у чланство ОУН-а, чиме је извршено колективно међународно признање). Признање поједине државе данас је, а тога смо свједоци, условљено политичком констелацијом односа и одређеним инетресима (економске, војне или политичке природе) и као такво постаје све више политички, а све мање правни акт“ (Мијовић, 1997:124). Међународна заједница није директно и формално признала Републику Српску, али прихватајући наведено уговорно заступање, међународна заједница посредно је признала државност Републике Српске и њен легитимитет за преговарање. Са друге стране, Босна и Херцеговина је од стране Организације Уједињених нација призната као самостална држава већ 06.04.1992. године, када је примљена у чланство (што представља чин колективног признања), иако „не можемо а да не устврдимо да она ипак нема становништво, које би према одредбама међународног права удовољило потребној квалификацији, да сасвим извјесно, у моменту признања није имала ни јасно омеђену територију, а о сувереној власти није могло бити ни говора“ (Мијовић, 1997:126). Тако је Босна и Херцеговина,

11 У овом раду кориштен је Устав БиХ (Анекс 4) односно Дејтонски мировни споразум објављени у књизи: Лукић Владимир, Поповић Витомир, Документи Дејтон – Париз, Бања Лука, 1999.

12 Код правних писаца и теоретичара постоји несагласност у погледу питања шта улази у конститутивне елементе државе, али се у основи може прихватити становиште према којем конститутивне елементе чине суверена власт, територија и становништво, о чему шире види: Ђура Поповић, *Увод у међународно право*, Београд, 1938; Смиља Аврамов-Миленко Крећа, *Међународно јавно право*, Београд 1996; Слободан Јовановић, *О држави-основи једне правне теорије*, Београд, 1922; Снежана С. Савић, *Основе права*, Б. Лука, 2005; итд.

након више од пет вијекова, конституисана као самостална, сложена држава састављена од двије државотворне јединице.

4. Република Српска након Дејтонског мировног споразума - јединствен и недјељив уставноправни ентитет у БиХ

Босна и Херцеговина је наставила међународноправни континуитет као држава, али са промјењеном унутрашњом структуром. Након распада СФРЈ, а током грађанског рата у БиХ, на територији ове бивше федералне јединице СФРЈ, формирале су се различите државне творевине: Република Босна и Херцеговина, Хрватска Република Херцег-Босна, Федерација БиХ и Република Српска. Дејтонским мировним споразумом, односно Уставом БиХ, нестале су све те творевине осим Федерације БиХ и Републике Српске. Босну и Херцеговину су „створиле двије фактички постојеће, мада међународно непризнате државе.“ (Марковић, 2012:81)

Република Босна и Херцеговина, међународно призната 1992. године, промјенила је име у „Босна и Херцеговина“, и организована је на нов начин. Овим споразумом потврђен је суверенитет, територијални интегритет и независност БиХ, али је „њиме утврђено да ће дотадашња Република Босна и Херцеговина добити ново име *Босна и Херцеговина* и наставити своје правно постојање по међународном праву, као држава, са унутрашњом структуром измјењеном према овом споразумом и са својим дотадашњим међународно признатим границама и да ће се састојати од два ентитета, Федерације БиХ и Републике Српске.“ (Дмичић, 2005: 157). Босна и Херцеговина је остала у међународно признатим границама, те је добила федералну структуру са институцијама консоцијацијске демократије. Дакле, Дејтонским споразумом настављен је међународно правни континуитет Босне и Херцеговине, она је остала чланица ОУН-а и других међународних организација, али је дошло до прекида уставног континуитета на унутрашњем плану тј. прекида са државним уређењем бивше Републике Босне и Херцеговине. Овим Уставом, Босна и Херцеговина *организована је на другачији* начин у односу на претходну „фактички непостојећу али међународно признату БиХ.“ (Савић, 1999:21). “Устав изреком не говори о унутрашњем већ само о међународноправном континуитету Босне и Херцеговине, јер користи израз “правно постојање по међународном праву као држава. Очигледно је да би било научно објективније и правно релевантно да није признат ни њен спољни континуитет”. (Кузмановић, 2002: 307). То је потребно посматрати у свјетлу чињенице да је ранија Република Босна и Херцеговина постојала у смислу међународног, а не унутрашњег права. Њене институције су тежиле да буду представник

државе иако нису вршиле било какву власт нити су сматране легалним и легитимним на већем дијелу територије Босне и Херцеговине.

Република Српска, створена вољом српског народа у Босни и Херцеговини, прихваћена је од међународне заједнице као државотворна јединица. Наиме, према дејтонским рјешењима, као државотворни елементи, ентитети нису успостављени Уставом Босне и Херцеговине, они су настали раније, фактичким путем. Нису имали међународно-правни субјективитет као нове државе, али су фактички имали сва обиљежја (суверених) држава. Устав Босне и Херцеговине је само потврдио њихово постојање и чињеницу њиховог квалитативно другачијег државно-правног статуса, али их он сам није створио. Ентитети су потписали Анекс IV Оквирног споразума о миру у Босни и Херцеговини, чиме су *de facto* признати као државе које се удружују у нову државу и тиме губе свој суверенитет. Дакле, у Дејтону је „потврђено уставноправно уређење државе, према којем је БиХ састављена од двају равноправних и јединствених ентитета, као конститутивних и државотворних јединица“ (Дмичић, 2005: 158).

Босна и Херцеговина је сложена и специфична држава. Специфичност се огледа већ у самом појму „ентитет“ који је неуобичајен у уставноправној теорији и пракси. У уставноправној теорији и пракси није уобичајено да се државе-чланице, без обзира на њихов статус и степен самосталности, називају ентитетима. Тај појам „ентитет“ у уставноправну теорију уведен је Дејтонским мировним споразумом и Уставом Босне и Херцеговине. „У Уставу Босне и Херцеговине када треба да се користи термин „држава“, творци Устава употребљавају термин „ентитет“. Али морали бисмо овај појам прихватити као формалну ознаку, а никако као материјалну, јер знамо да само име-назив не чини државу државом па да је било каква (унитарна или сложена, мала или велика, мање или више самостална, суверена или дјелимично или дјелимично суверена)“ (Кузмановић, 2004:205). Из одредаба Устава се не може јасно сагледати њихова физиономија и државноправни статус. Уставом су, начелно, одређене надлежности институција БиХ и ентитета чије је унутрашње државно уређење препуштено њима самим односно ентитетским уставима. Устав није утврдио облик државног уређења, тј. да ли је Босна и Херцеговина федерација, конфедерација, унија, конфедерално-федерални савез.

Дакле, Босне и Херцеговина је сложена држава коју чине два државотворна ентитета са високим степеном самосталности и органима власти независним од институција сложене државе. Ентитети имају своју

територију,¹³ становништво, организацију власти (уставотворну, законодавну, извршну, судску), своје органе (парламент, владу шефа државе, судове, уставни суд, полицију), државне симболе (заставу, грб, химну) и све оно што државу чини државом на унутрашњем плану. „Та два подсистема функционишу, сваки у свом домену, тј. у оквирима својих функција, дјелокруга дјелатности и надлежности, паралелно, без права да се на било који начин један уплиће или ограничава дјеловање другог. То двочлано уређење је асиметрично, јер Република Српска има сасвим дугачији облик државног уређења од Федерације Босне и Херцеговине.“ (Лукић, 1999:42). Компаративном анализом, може се закључити да ентитети „имају два различита политичка, правна и економска система, унутрашњу сувереност, границе, територијални интегритет...примјењена су два сасвим различита и супротна облика унутрашњег уређења – федеративно и унитарно.“ (Дмичић, 1999: 43). Уставноправни положај Републике Српске у Босни и Херцеговини подразумијева да ентитети имају надлежности и на међународном плану: успостављање специјалних паралелних односа са сусједним државама, у складу са суверенитетом и територијалним интегритетом Босне и Херцеговине¹⁴ и улазак у споразуме са државама и међународним организацијама, са пристанком Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине која може да одреди законом да за неке врсте споразума такав пристанак није потребан.¹⁵

Доношењем Коначне одлуке предсједавајућег Арбитражног трибунала о спорном дијелу међуентитетске линије разграничења у области Брчког, 5. марта 1999. године, измијењено је државно уређење Босне и Херцеговине, те је тако успостављањем Брчко Дистрикта извршена ревизија Устава Босне и Херцеговине. „Доношењем овакве одлуке угрожен је Устав Босне и Херцеговине, односно измјењен је тип државног уређења Босне и Херцеговине, доведен у питање ентитетски субјективитет Републике Српске, те створен један нови, опет специфичан субјективитет (ентитет?) у Босни и Херцеговини – Дистрикт Брчко.“ (Савић, 1999:80).

Република Српска, као један од ентитета Босне и Херцеговине, има право на самоорганизовање тј. да самостално установљује структуру и организацију своје власти. Стога је Република носилац суверености на унутрашњем плану коју остварује преко републичких органа. То се види из члана 3 Устава Републике Српске који наглашава да све државне функције

13 „Територија Републике Српске је јединствена, недељива и неотуђива“. (члан 2 ст. 1 Устава РС). „Територијална организација Републике, уређује се законом“. (члан 100 Устава РС)

14 Чл. III /2а Устава БиХ.

15 Чл. III/2д Устава БиХ.

и надлежности припадају Републици на унутрашњем плану.¹⁶ У члану III Устава БиХ који је у цјелини посвећен надлежностима и односима између институција Босне и Херцеговине и ентитета, тачком 1 су таксативно набројане надлежности институција Босне и Херцеговине. Истим чланом, тачком 2, прописано је да све државне функције и овлашћења која уставом нису изричито дата институцијама Босне и Херцеговине припадају ентитетима. Из ове уставне одредбе произилази да институције Босне и Херцеговине не могу добити било које надлежности нити обављати било које послове који им нису изричито дати Уставом.

Међутим, од 1996. године до данас, а нарочито у периоду од 2000—2006 године, дошло је до успостављања нових надлежности Босне и Херцеговине (види: Дмичић, 2007:49-73) и стварања нових институција Босне и Херцеговине, што је у извјесној мјери смањило државне функције Републике Српске, а повећало функције БиХ као државе. Та појава је резултат дјеловања Високог представника који је (неовлашћено) „доносећи законе, односно одлуке које садрже законе у материјалном смислу основао нове институције Босне и Херцеговине и успоставио њихову надлежност, на тај начин вршећи ревизију Устава БиХ“ (Пилиповић, 2008: 199), али и резултат закона усвојених од стране Парламентарне скупштине БиХ, те закључака и споразума ентитета о преносу појединих надлежности са ентитета на Босну и Херцеговину. До промјене Устава Републике Српске (као и Федерације БиХ), у погледу организације власти, дошло је и због Одлуке Уставног суда БиХ о конститутивности народа у Босни и Херцеговине, неутемељеној на нормама Устава БиХ.¹⁷ Промјене Устава БиХ, извршене на другачији начин од утврђене уставне процедуре, довеле су до тога да је стварно (фактичко) другачије од нормативног (прописаног) у основној норми правног поретка и основном закону-уставу. Уколико се „процес ових тихих, прикривених, фактичких и других промена Устава, заобилажењем прописане уставне процедуре, не успори, ако не и потпуно заустави, опстанак Босне и Херцеговине као државе, биће озбиљно доведен у питање.“ (Петров, 2018: 147).

16 Члан 3 Устава Републике Српске утврђује: „Републици припадају све државне функције и надлежности осим оних које су Уставом Босне и Херцеговине изричито пренесене на њене институције“.

17 Шире о томе: Снежана С. савић, Конститутивност народа у Босни и Херцеговини, Бања Лука, 2000.

5. Република Српска – поглед на будућност

Република Српска има своју територију, становништво, организацију власти, државне симболе и све оно што државу чини државом на унутрашњем плану. Када је ријеч о статусу Републике Српске у Босни и Херцеговини, њен положај и „...лојалност заједничкој држави заснива се на поштовању дејтонских рјешења и очувања њеног политичког, националног, етничког, културног и сваког другог облика опстанка, идентитета и субјективитета“ (Касаповић, 2006:90).

Дословна примјена Дејтонског мировног споразума, чији је саставни дио и Устав БиХ, гаранција су постојања Републике Српске, али и Босне Херцеговине. Када се говори о овом споразуму и статусу Републике Српске у оквиру Босне и Херцеговине „претпоставимо, направимо фикцију да га једног дана неко може укинути и да га више нема. Тада се Република Српска враћа актима више хијерархије - Међународном пакту о грађанским и политичким правима, и тада она има право на самоопредјељење и тада у тој празнини сама ће слободно одредити свој политички, економски, културни и социјални статус“ (Перовић, 2011: 25). Више од двије деценије примјене Дејтонског споразума показале су да је његово спровођење, уз веће или мање тешкоће, могуће, те да је живот народа на овим просторима могућ на основу темеља и принципа овог међународног уговора.

Постојећи Устав пружа довољно могућности да Босна и Херцеговина буде функционална, демократска и модерна држава и да као таква може да уђе у европске интеграције. Ако на том путу буду и неопходне уставне промјене, треба имати на уму да се у Босни и Херцеговини „не може ни случајно уставним промјенама постојећег уређења оживити идеја унитарне Босне и Херцеговине са доминацијом једне (били које) нације“. (Кузмановић, 2010:85). Основни принцип било каквих промјена уставноправног уређења Босне и Херцеговине јесте да се полази од садашњег стања сложеног државног уређења, да Босна и Херцеговина буде уређена као сложена држава, у којој је Република Српска са својим непромијењеним територијалним, организационим и функционалним статусом, равноправан ентитет и њен конститутивни дио.

Уставне промјене, као сложен и дуготрајан процес, морају бити резултат консензуса и компромиса јер је и сама Босна и Херцеговина резултат компромиса. Уставне промјене треба вршити по уставом утврђеном поступку, при чему би се претходно полазило од пуне сагласности ентитета и трију конституивних народа. У процесу уставних промјена не треба нити је могуће у садашњим условима доносити нови устав. Могућа је само доградња и побољшање дејтонских рјешења и то амандманским путем

на основу сагласности трију конститутивних народа и ентитета кроз политичке разговоре и уставне институције. Амандманско побољшање Устава Босне и Херцеговине треба да се одвија постепено, методом од лакшег ка тежем и након што се о томе постигне пуна сагласност.

У контексту остваривања „међународних активности и преговора у процесу испуњавања услова европских интеграција, потребно је обезбједити консензус ентитета о питањима значајним за чланство у Европској унији. Када је ријеч о европским интеграцијама, потребно је оснивати заједничке делегације, те обезбједити да ентитети самостално склапају уговоре из домена специјалних паралелних веза са сусједним државама и да могу да воде међународне активности које не угрожавају територијални интегритет Босне и Херцеговине.“¹⁸

У испуњавању услова за чланство у ЕУ, непходно је уважавати постојећу уставну структуру БиХ и утврђене надлежности ентитета. Стога је у циљу успјешног спровођења неопходних реформи, остваривања обавеза и задатака на европском путу, потребно успоставити бољу и квалитетнију међуентитетску сарадњу и координацију активности, уз повећање ефикасности и функционалности свих институција Босне и Херцеговине.

6. Закључак

Републике Српска, настала почетком 1992 године, као израз воље српског народа који је живио на простору СР Босне Херцеговине, (федералне јединице СФРЈ), прешла је пут од самосталне државе, што је била од свог настанка, до државотворног (конститутивног) ентитета Босне и Херцеговине, како је утврђено Дејтонским мировним споразумом крајем 1995, што је Република Српска и данас. Дејтонским мировним споразумом односом Анексом 4 (Устава БиХ), Република Српска је изгубила својство државе које је имала у периоду од 1992-1995 и утврђена је као ентитет, конститутивни дио БиХ, са бројним надлежностима које јој дају унутрашњи суверенитет. Република Српска је свој Устав прилагодила одредбама Устава БиХ у дијеловима у којима се третира као држава и гдје је имала самосталне међународне надлежности.

¹⁸ Декларација о основама за разговоре о евентуалним промјенама Устава Босне и Херцеговине и о заштити интереса Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ бр. 28/09). Република Српска је путем Народне скупштине, као највишег народног представничког, уставотворног и законодавног органа, потврдила своју посвећеност провођењу, поштивању и очувању дејтонских рјешења чиме је потврђена и њена проевропска оријентација и приврженост испуњавању услова на путу Босне и Херцеговине ка чланству у Европској унији.

Конституисање Републике Српске је било израз потребе за очувањем идентитета и државности Срба, као конститутивног народа у Босни и Херцеговини, што је у складу са међународним правом и Повељом Уједињених нација. Република Српска је створена и заснована и на унутрашњем (домаћем) и на међународном праву. Заснованост на унутрашњем праву је изражена актима усвојеним у Народној скупштини и вољом народа, а на међународном праву, на Дејтонском мировном споразуму, као међународним актом, односно Уставом БиХ као саставним дијелом Дејтонског мировног споразума.

Полазиште, приједлози и рјешења евентуалних уставних промјена морају се заснивати на Дејтонском мировном споразуму и основним начелима Анекса IV – Устава Босне и Херцеговине, према којима је Република Српска, као ентитет трајна и cjеловита територијална и политичка категорија. Република Српска је верификована међународним уговором, који се мора проводити, а не мијењати.

Покушаје неовлашћене ревизије Устава треба спријечити и онемогућити, а евентуалне промјене Устава БиХ, што зависи од политичке воље представника ентитета и конститутивних народа, треба спровести у складу са Уставом предвиђеном процедуром, уз поштовање интереса сва три конститутивна народа. Устав БиХ настао је као резултат компромиса њених народа и његово провођење, као и евентуалне измјене према процедури коју сам Устав предвиђа, треба да буду и морају бити резултат компромиса сва три конститутивна народа.

Литература/References

Аврамов, С. Крећа, М. (1996). *Међународно јавно право*, Београд.

Дмичић, М. (2007). Пренос надлежности са Републике Српске на институције Босне и Херцеговине, ефекти њихових преноса и могућност поврата“, часопис *Правна ријеч бр.10/2007*, Бања Лука: Удружење правника Републике Српске

Дмичић, М. (1999). Осврт на неке аспекте остваривања пројектованог уставноправног модела Босне и Херцеговине, Зборник реферата са Округли стола-Подјела надлежности између институција Босне и Херцеговине и Ентитета, Бања Лука: Академија наука и умјетности Републике Српске.

Дмичић, М. (2005). Уставно правни статус Републике Српске у оквиру Босне и Херцеговине-нормативно и стварно“, Зборник радова са научног скупа „Република Српска-десет година Дејтонског мировног споразума“, Бања Лука: Академија наука и умјетности Републике Српске,

Дмичић, М. (2013). Босанскохерцеговачка држава и њен Устав“, *Годишњак Правног факултета Универзитета у Б.Луци, бр. 35/2013*, Бања Лука.

Хејден, М. Р. (2003). *Скице за подјелену кућу-уставна логика југословенских сукоба*, Београд: Самиздат Б 92.

Касаповић, М. (2006). Босна и Херцеговина: Десет година након Дејтона, „*Статус*“ *Магазин за политичку културу и друштвена питања, бр. 8/2006*. Мостар: Удруга грађана „Дијалог“

Кунић, П. (1997). *Република Српска-држава са ограниченим суверенитетом*, Бања Лука: Атлант

Кузмановић, Р. (1994). *Конститутивни акти Републике Српске*, Бања Лука: Правни факултет Универзитета у Б. Луци

Кузмановић, Р. (2002). *Уставно право*, Бања Лука: Правни факултет Универзитета у Б. Луци

Кузмановић, Р. (2004). *Есеји о уставности и државности*, Бања Лука: Правни факултет Универзитета у Б. Луци.

Кузмановић, Р. (2010). *Нови есеји о уставности и државности*“, Бања Лука: АНУРС

Латиновић, Г.(2018). Историјски коријени државности Републике Српске, *Зборник радова са научног скупа Устав и изазови уставног развоја у сложеним државама*, Бања Лука: Правни факултет Универзитета у Бањој Луци

Лукић, В. Р. (2011). Уставна криза у социјалистичкој Републици Босни и Херцеговини у периоду 1990-1992 године и њене посљедице, *часопис Правна ријеч бр.27/2011*, Бања Лука: Удружење правника Републике Српске

Лукић, В. Р. (1999). Прилог расправи о подјели надлежности између институција Босне и Херцеговине и ентитета, *Зборник реферата са Округли стола-Подјела надлежности између институција Босне и Херцеговине и Ентитета*, Бања Лука: Академија наука и умјетности Републике Српске.

Лукић, В. Поповић. В, (1999). *Документи Дејтон – Париз*, Бања Лука: Институт за међународно право и међународну пословну сарадњу.

Марковић, Г.(2012). *Босанскохерцеговачки федерализам*, Београд: Службени гласник, Сарајево: UNIVERSITY PRESS, Магистрат

Мијановић, Г.(1983). *Специфичности уставног уређења Ср Босне и Херцеговине*, Сарајево: Правни факултет

Мијовић, Љ. (1997). Нека од питања међународно правног субјективитета Републике Српске, Зборник реферата са научног скупа „Изградња и функционисање правног система Републике Српске“, Бања Лука: Правни факултет

Нешковић, Р. (2013). *Недовршена држава- политички систем Босне и Херцеговине*, Сарајево: Friedrich-Ebert-Stiftung

Перовић, С. (2011). Ријеч на Савјетовању „Октобарски правнички дани, часопис *Правна ријеч Бања Лука* 30/2011, Бања Лука: Удружење правника Републике Српске

Петров, В. (2018). Федерализам данас. *Зборник радова са научног скупа Устав и изазови уставног развоја у сложеним државама*, Бања Лука: Правни факултет Универзитета у Бањој Луци

Пилиповић, М. (2008). *Устав БиХ-нормативно и стварно*, Бања Лука: Комесграфика

Савић, С. С. (2005). *Основе права*, Б. Лука: Комесграфика.

Савић, С. (1999). *Република Српска послвије Дејтона*, Бања Лука: Правни факултет Универзитета у Б. Луци

Савић, С. (2000). *Конститутивност народа у Босни и Херцеговини*, Бања Лука: Правни факултет Универзитета у Б. Луци

Савић, С. (2003). *Дејтонска Босна и Херцеговина*, Бања Лука: Правни факултет Универзитета у Б. Луци

Симовић, Н. М, Дмичић, С. М, (2007). *Устав Републике Српске, (са измјенама и допунама)*, Лакташи: Графомарк

Doc. Milan Pilipović, LL.D.,
Assistant Professor,
Faculty of Law, University of Banja Luka,
Republika Srpska, Bosnia and Herzegovina

**THE CREATION AND STATEHOOD OF THE REPUBLIC OF SRPSKA: From
a state to a B&H entity, from the past and present toward the future**

Summary

The turbulent events in the territory of the SFRY and in the Socialist Republic of Bosnia and Herzegovina in the 1990s can be observed and analyzed from historical, legal and constitutional perspective. These events are still topical and highly important to historians, politicologists, and constitutionalists, since they triggered the creation of the Republic of Srpska, first as a state of the Serbian people of Bosnia and Herzegovina, and later as a constitutional entity and an integral part of a complex state of Bosnia and Herzegovina. At the beginning of the 1990s, the Serbian people in Bosnia and Herzegovina wanted to preserve the federal state (SFRY), in its federal form of government. Legal and legitimate representatives of the Serbs advocated for changing the statehood status of SR Bosnia and Herzegovina, in compliance with the constitution of that time. The secession of Slovenia and Croatia triggered the dissolution of the SFRY, which inevitably resulted in the dissolution of the constitutional order of SR Bosnia and Herzegovina. The lack of consensus among the constitutive peoples of SR Bosnia and Herzegovina on the change of the statehood status and the form of its future organisation resulted in the outbreak of a civil war. The dissolution of SR Bosnia and Herzegovina institutions and its territorial organisation eventually resulted in the creation of the Republic of Srpska, and then the Federation of Bosnia and Herzegovina. Exposed to strong political, military and economic pressure during the civil war and in its aftermath (during the peace-building negotiations in Dayton), the Republic of Srpska accepted to become a constituent part of the B&H Federation. The Dayton Peace Agreement (Accords) affirmed the independence of Bosnia and Herzegovina, its constitutional order, and its bipartite structure composed of the Republic of Srpska and the B&H Federation, as two equal constitutive and state-building entities.

In the past 27 years since its creation, the Constitution of the Republic of Srpska has sustained a series of changes, for various reasons. When analyzing the status of the Republic of Srpska in Bosnia and Herzegovina, its current position and loyalty toward a common state are based on adherence to the Dayton Peace Agreement

and an endeavour to preserve its political, national, ethical, cultural and every other form of survival, identity and subjectivity. The European integrations cannot and should not be the reason for constitutional changes and for arriving at solutions contrary to the Dayton agreement.

Keywords: Republic of Srpska, Bosnia and Herzegovina, Constitution, entity, Dayton Peace Agreement.